

ADWOKAT MYCHAJŁO PETRIW

Kołomyja, obwód Iwano-Frankowski, Ukraina

www.petriv.com.ua

e-mail: mpetriv@ln.ua

Résumé: Artykuł poświęcony jest jednej z najmniej znanych stron z historii stosunków ukraińsko-polskich w latach 20.-40. XX wieku, a mianowicie historii założenia i działalności organizacji ukraińskich adwokatów “Związku Adwokatów Ukraińskich we Lwowie” (ZAU) działającej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1923-1940.

*Rokowi Rzeczypospolitej Polskiej na Ukrainie
poświęcono*

Historia ukraińskiej adwokatury w Polsce: Związek Adwokatów Ukraińskich we Lwowie w latach 1923-1940

Współczesne terytorium Ukrainy w ciągu prawie całego swojego rozwoju historycznego było podzielone pomiędzy różnymi państwami, co zwłaszcza odzwierciedliło się na kształtowaniu systemów politycznych, struktur władzy i życia społecznego na owych terytoriach. Całkowicie dotyczy to również historii założenia i rozwoju instytucji ukraińskiej adwokatury działającej w różne okresy historyczne w carskiej Rosji, imperium Austro-Węgierskim, Polski oraz w USRR (Ukraińskiej Socjalistycznej Republice Radzieckiej).

Na terytorium Ukrainy, będącego pod zaborem carskiej Rosji, nie można wyodrębnić właśnie ukraińskiej adwokatury o ile istniejący reżim polityczny zaprzeczał jakiegokolwiek przejawy ukraińskiego życia społecznego. Rosyjscy badacze historii adwokatury początek swoich badań historii adwokatury zaczynają od czasów Piotra I, pomijając przy tym cały historyczny okres rozwoju adwokatury jeszcze w czasach Rusi Kijowskiej, państwa Litewsko-Polskiego i później. W innym imperium - Austro-Węgier, od połowy XIX wieku zaczynając pewne zmiany konstytucyjne umożliwiły rozwój narodowych jak ukraińskich, tak również i polskich organizacji społecznych. Otwarcie na Uniwersytecie Lwowskim w 1862 r. katedr

prawniczych z wykładaniem w języku ukraińskim stało się bodźcem do realizacji badań prawniczych w języku ukraińskim, rozwoju ukraińskiej terminologii prawniczej, kształtowania ukraińskiej szkoły prawa oraz całej plejady ukraińskich prawników i adwokatów.

Epokowymi jak dla historii Ukrainy, tak również dla historii Polski są wydarzenia z lat dwudziestych ubiegłego stulecia. Po rozpadzie Austro-Węgier historyczne ziemie ukraińskie oraz ich ludność ukraińska zostały podzielone między różnymi państwami: Zakarpacie według umów z Saint-Germain (1919 r.) i Trianon (1920 r.) otrzymała Czechosłowacja, Północna Bukowina według umów z Saint-Germain (1919 r.) oraz Sévres (1920 r.) odeszła do królewskiej Rumunii. W tym okresie odbywa się odrodzenie niepodległego państwa - Rzeczypospolitej Polskiej, do której według umowy z Rygi (1921 r.) odchodzi również Galicja Wschodnia.

Przez niniejszą publikację chcemy przywrócić uwagę ukraińskich i polskich badaczy i w ogóle kół prawniczych Ukrainy i Polski do mało znanych i mało zbadanych stron historii założenia i działalności organizacji ukraińskich adwokatów działającej w Galicji Wschodniej w latach 1923-1940 pod nazwą **“Związek Adwokatów Ukraińskich we Lwowie”**. Spodziewamy się, że ten artykuł będzie dobrym uzupełnieniem do wspólnego przestudiowania przez ukraińskich i polskich badaczy historii rozwoju ukraińskiej i polskiej adwokatury w Polsce w XIX-XX stuleciach i zarazem podniesie problem zbadania historii innej społecznej organizacji adwokatów, działającej w tym samym okresie historycznym w Polsce oraz zorganizowanej według cechy narodowej - “Związek Żydów Adwokatów we Lwowie”, który był założony we Lwowie w 1933 r. i działał do 1940 r.

Na samym początku chcielibyśmy przedstawić krótki przegląd literatury dotyczącej niniejszej kwestii. W ukraińskiej literaturze prawniczej okresu istnienia USRR kwestie ogólnej historii ukraińskiej adwokatury a zwłaszcza ukraińskiej adwokatury istniejącej i działającej poza granicami USRR, mianowicie w Galicji Wschodniej, Zakarpaciu oraz Bukowinie prawie nie były badane. Wyjątkiem z tej reguły jest artykuł S. Borysenki ¹ oraz adwokata z Drohobycza R. Dombczewskiego, który był opublikowany w piśmie “Czerwone Prawo”.² W polskiej literaturze prawniczej okresu lat 20.-30. ubiegłego stulecia odnajdujemy niektóre publikacje dotyczące tej kwestii. Otóż w “Czasopiśmie Adwokatów Polskich” we Lwowie za rok 1932 opublikowano

---

¹ Борисенко С. Утворення професійної адвокатури в Литовсько-Руській державі // Праці Комісії для вивчення історії західноруського і українського права.— К., 1927.— Вип. 3.— С. 83—149.— (Збірник соціально-економічного відділу УАН; № 12).

² Домбчевський Р. Українська адвокатура в Польщі // Червоне Право, 1927.-Ч.7.-С.354-356.

artykuł o ukraińskiej adwokaturze w Polsce pod tytułem: “Адвокатура Ruska w Polsce”.³ Opisując historię ZAU autor artykułu przeprowadza analizę ZAU oraz skupia swoją uwagę na jednym z podstawowych haseł ZAU o tym, że wszyscy adwokaci Ukraińcy powinni należeć do ZAU i być obrońcami swego narodu: “Związek A.U. i każdy adwokat ruski był obrońcą swojego narodu...”⁴ . Przeprowadzając porównania co do rozwoju organizacji polskich adwokatów autor wysuwa następujący wniosek: “Czyż nie jest obowiązkiem każdego adwokata Polaka znać dokładnie tę pracę, dążności i organizację adwokatury ruskiej w naszym państwie? - i czy mimo dwudziestoletniego istnienia naszego Związku nie powinniśmy tu szukać w pracy naszej na przyszłość wielu dyrektyw, orientacyj, a nawet - powiedzmy sobie szczerze - korektur? ...”⁵ W tym że czasopiśmie za 1934 r. podano informację o Ukraińskim Zjeździe Prawniczym w Pradze, który odbył się w 1933 r.⁶ W trzecim numerze czasopisma “Przegląd prawa i administracji” za 1934 r. umieszczono recenzję na wydanie ZAU, które było poświęcone 10-leciu założenia i działalności ZAU.⁷

Najwięcej publikacji z historii adwokatury Ukrainy oraz ZAU było dokonano przez ukraińskich prawników mieszkających i pracujących poza granicami USRR oraz będącymi uczestnikami wielu wydarzeń historycznych tego okresu.⁸ Po odnowieniu niepodległości przez

---

³ Dr.J.A. Adwokatura Ruska w Polsce // Czasopismo adwokatów polskich.-Lwów,1932.-№7/9.-S.2-5.

⁴ W tym samym: S.5.

⁵ W tym samym: S.5.

⁶ III-ci Ukraiński Zjazd Prawników w Pradze (4-7 września 1933) // Czasopismo adwokatów polskich.-Lwów,1934.-№1/2.-S.10-11.

⁷ Ювілейний Альманах Союзу Українських Адвокатів у Львові / Редкол.: Левицький К., Волошин М., Глушкевич М., Ганкевич М., Надрага О., Назарук О. - Львів, 1934. - 255 с.

⁸ Ганкевич Л.Десятиліття Союзу Українських Адвокатів // Ювілейний альманах Союзу Українських Адвокатів у Львові-Львів:СУА,1934.-С.41-42.; Ганкевич Л. Союз Українських Адвокатів у Львові: Матеріали й завваги з нагоди десятиліття.— Львів: Накладом Союзу Українських Адвокатів, 1938.— 38 с.; Зозуля Я. Правники Карпатської України в 1938—39 рр. (Спомини). // Правничий Вісник.-Нью-Йорк,1955.— Кн.1- С. 76—84.; Комаринський В. Українські правники на Словаччині. // Правничий Вісник.-Нью-Йорк, 1955.— Кн. 1 — С. 85—87.; Лициняк В. Українські адвокатські апліканти в Галичині // Ювілейний Альманах Союзу Українських Адвокатів у Львові.— Львів: СУА, 1934.— С. 109—114.; Новосівський І. Українські правники в Румунії після 1918 р. // Правничий Вісник.-Нью-Йорк,1955.— Кн. 1.— С. 65—75.; Падох Я. З минулого української адвокатури. // Правничий Вісник.-Нью-Йорк,1963.— Кн. 2.— С. 131—148.; Паньківський К. Сторінка з історії Союзу Українських Адвокатів й Української Адвокатури в Галичині // Правничий Вісник.-Нью-Йорк, 1963. - Кн.2. - С.188- 197; Чубатий М. До історії адвокатури на Україні // Ювілейний Альманах Союзу Українських Адвокатів у Львові.— Львів: СУА, 1934.— С. 30—37.

państwo ukraińskie w 1991 r. poświęcono jest wiele badań historii adwokatury Ukrainy. W owych badaniach udziela się pewnej uwagi również historii ukraińskiej adwokatury w Polsce.⁹

Historię założenia i rozwoju ZAU można podzielić na dwa okresy: pierwszy okres - lata 1848-1923 i drugi okres - lata 1923-1940. W pierwszym okresie odbywa się становienie ukraińskich adwokatów jak zawodowców, tak również i patriotów, a zarazem i obrońców praw narodu ukraińskiego. W tym okresie adwokaci byli wśród założycieli ukraińskich partii politycznych, instytucji społecznych i gospodarczych. W czasach utworzenia Republiki Zachodnio-Ukraińskiej w 1918 r. adwokaci są wśród przywódców nowego państwa. W drugim okresie odbywa się założenie ZAU, wydanie pierwszego zawodowego czasopisma adwokatów w języku ukraińskim "Життя і Право", trwa praca nad rozwojem ukraińskiej terminologii prawniczej a zarazem adwokaci kontynuują walkę za prawa języka ukraińskiego i są obrońcami w wielu procesach politycznych, które odbywają się wówczas przeciwko Ukraińcom i organizacjom ukraińskim.

Przed tym, jak zaczniemy opis historii ZAU krótko zatrzymamy uwagę czytelnika na ogólnych tendencjach rozwoju ukraińskiego życia społecznego w Galicji Wschodniej, w którym aktywny udział brali prawnicy i adwokaci Ukraińcy. Poprzednikiem założenia ZAU była patriotyczna, wydawnicza i oświeceniowa działalność organizacji prawniczych ukraińskich studentów prawników Uniwersytetu Lwowskiego "Кółко Пrawników", założone w 1881 r.¹⁰

---

⁹ Організація адвокатури в західноукраїнських землях // Історія адвокатури України / Т.В. Варфоломеева, О.Д.Святоцький, В.С.Кульчицький та інш.; За ред. Т.В. Варфоломеевої, О.Д.Святоцького.-К.:Либідь, 1992.-С.83-97; Святоцький О., М.Михеєнко. Адвокатура України: Навч.посіб. для студентів юрид. вищих навч. закладів і фак.-К.:ІніОре.-1997.-224с.; Розділ під назвою: Організація адвокатури в західноукраїнських землях опубліковано в книзі: Історія адвокатури України (2 видання): / Редкол.: В.Медведчук (голова) та інші.-К., Видавництво „СДМ-Студіо”, 2002.-286с. Серія „Адвокатура України”.

Додатково також див: Андрусак Т. Часопис "Життя і Право" (1928-1939рр) і його роль у становленні та розвитку української правничої преси // Українська періодика: історія і сучасність: Тези доп. і повідомл. Всеукр. наук.-теорет. конф.,Львів, 9-10 грудня 1993р. / АН України.ЛНБ ім.В.Стефаніка. НДЦ періодики; Ред.кол.: М.М.Романюк (відп.ред.), М.А.Вальо, Л.І.Льницька, В.А.Качкан, Л.І.Крушельницька, В.В.Лизанчук, М.Ф.Нечиталюк, Ф.І.Стеблій, В.М.Трипачук.-Львів,1993р.-С.70-74; Журнал "Життя і Право". 1928-1939: Систематичний покажчик змісту / Л.Льницька (ред), М.Петрів (уклад. і автор передм.).-Львів: НТШ,1995.-40с.; Петрів М. Союз Українських Адвокатів у Львові. Ч.1. Покажчик видань.-К.: УВС,1998.-55с.; Петрів М. Сторінки історії адвокатури України: Союз Українських Адвокатів у Львові 1923-1940рр.//Адвокат, Київ.-2002.-№ 4/5.-С.98-106; Огородник Т. Правозахисна і громадсько-політична діяльність В.Старосольського 1929-1939рр. (за матеріалами газети "Діло") // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики-Львів, 2000.-Вип.7.-С.375-393.

¹⁰ "Кółко Пrawników" zaczęło działać przy towarzystwie "Akademickie Bractwo", a od 1908 r. jako odrębna organizacja "Тowарыство "Кółко Пrawników", działające na początku lat 20. Po znanych wydarzeniach historycznych w latach 1918-1920 ukraińscy studenci prawnicy zrzeszyli się do "Sekcji Пrawników" przy "Gromadzie Studenckiej". W 1931 r. znowu powstała odrębna prawnicza organizacja studencka "Gromada Пrawnicza", która działała do 1940 r.

Młodzież studencka, która słuchała wykładów z prawa na Uniwersytecie w języku niemieckim, a potem polskim postawiła sobie za cel rozwijać ukraińską szkołę prawa, ukraińską terminologię prawniczą, domagać się wykładania prawa na Uniwersytecie Lwowskim w języku ukraińskim a także stosowania w organach sądowych, administracyjnych, notarialnych i innych organach państwowych języka ukraińskiego na jednym poziomie z innymi językami. Bodźcem do rozwoju nauk prawnych w języku ukraińskim było otwarcie na Austriackim Uniwersytecie Lwowskim katedr prawnych z ukraińskim językiem wykładania, co bez wątpienia sprzyjało zwiększeniu ilości ukraińskich studentów prawników, którzy w przyszłości stawali jak zawodowymi adwokatami, tak zarówno i obrońcami praw narodu ukraińskiego a także bojownikami o prawa języka ukraińskiego oraz organizacji ukraińskiego Uniwersytetu. Wśród pierwszych wykładowców Uniwersytetu Lwowskiego, którzy zaczęli prowadzić od 1862 r. wykłady w języku ukraińskim byli Omelan Łopuszański na katedrze prawa cywilnego oraz Iwan Dobrianski na katedrze prawa karnego. Kontynuowali ich działalność Oleksandr Ogonowski, profesor prawa cywilnego, Piotr Stebelski, profesor prawa karnego, Stanisław Dnistrianski, profesor prawa cywilnego, Wołodymyr Weganowski, docent procesu cywilnego i inni. O.Ogonowski¹¹ w latach 1886-87 oraz P.Stebelski¹² w latach 1898-99 obejmowali stanowisko dziekana wydziału prawniczego Uniwersytetu Lwowskiego. W tym samym okresie w Galicji odbywa się становienie ukraińskiej naukowej szkoły prawniczej, co zawdzięczamy przede wszystkim tym ukraińskim profesorom Austriackiego Uniwersytetu Lwowskiego i praktykującym prawnikom, którzy rozwijali ukraińską naukę prawa w Komisji Prawniczej NTS (Naukowe Towarzystwo im. Szewczenki). Zwłaszcza artykuł K.Łewyckiego o “Ruskiej Prawdzie” staje się początkiem kształtowania ukraińskiej naukowej szkoły prawniczej oraz badań nad historią ukraińskiego prawa.¹³

Epokowym dla rozwoju prawa ukraińskiego było to, że w 1889 r. we Lwowie z inicjatywy prywatnej adwokatów Kostia Łewyckiego, Antona Horbaczewskiego, Jewhena Olesnyckiego po raz pierwszy zaistniało czasopismo prawnicze w języku **ukraińskim**

---

¹¹ A.Ogonowski // Finkel L., Starzyński L.Historya Uniwersytetu Lwowskiego.-Lwów,1894.-II.-S.119-120

¹² Finkel L., Starzyński L.Historya Uniwersytetu Lwowskiego.-Lwów,1894.-II.-S.212-213 та S.304.

¹³ Падох Я. Правнича наука в НТШ упродовж його першого сторіччя // З історії Наукового товариства імені Шевченка. Збірник доповідей і повідомлень наукових сесій і конференцій НТШ у Львові.-Львів: НТШ, 1998.-С.34-43.

“CZASOPYŚ PRAWNICZA. Miesięcznik dla teorii i praktyki”¹⁴ i ukazywało się w latach 1889-1900. W tym okresie większa część Ukrainy była pod zaborem innego imperium - carskiej Rosji, polityka której uniemożliwiała wydanie jakiegokolwiek literatury prawniczej i czasopism w języku ukraińskim. Dlatego możemy sprawiedliwie wywnioskować, że **“CZASOPYŚ PRAWNICZA”** jest pierwszym w historii Ukrainy czasopismem prawniczym wydawanym w języku ukraińskim. Oprócz tego w 1901 r. Naukowe Towarzystwo im. Szewczenki zapoczątkowało ukraińską wydawniczą serię prawniczą - Prawnicza Biblioteka. W 1909 r. we Lwowie powstała pierwsza organizacja ukraińskich prawników **“Towarzystwo Ukraińsko-Ruskich Prawników”**¹⁵, które wydawało zawodowe czasopismo prawnicze **“Prawniczyj Wisnyk”** (lata 1910-1914).¹⁶

Podczas pierwszego okresu ukraińskiej adwokatury należy odznaczyć działalność ukraińskich prawników Iwana Boryskewycza, Wasyla Kowalskiego oraz Antona Paweckiego. I. Boryskewycz był jednym z założycieli Głównej Ruskiej Rady (1848 r.) oraz publicznie popierał podział Galicji na część polską i ukraińską z tym, żeby zapewnić prawa ukraińskiej ludności kraju. Bronił on interesów ludności ukraińskiej będąc wybranym na posła do pierwszego Sejmu Galicyjskiego. Adwokat A. Pawencki też był wśród założycieli Głównej Ruskiej Rady oraz szczególnie wykazał się na stanowisku redaktora pierwszego ukraińskiego czasopisma **“Zoria Galicka”** (1848 - 1850). Aktywną działalność społeczną i kulturalno-edukacyjną przeprowadzał radca Ministerstwa Sprawiedliwości imperium Austro-Węgier W. Kowalski, który to też uczestniczył w założeniu Głównej Ruskiej Rady oraz pierwszych ukraińskich instytucji kulturalno-oświatowych jak oto **“Galicko-ruska matycia”** oraz **“Narodnyj Dim”**. Podstawową zasługą W. Kowalskiego jest to, że on zapoczątkował wydawnictwo **“Biuletynu ustaw państwowych i rządu”**¹⁷, w którym ukazywały się ustawy i decyzje rządowe w tłumaczeniu z języka niemieckiego na język ukraiński. Owe wydanie umożliwiło Ukraińcom zapoznać się z ustawami państwa, w którym oni mieszkali. Razem z tym ujawniła się niedoskonałość ukraińskiej terminologii prawniczej i co stało się impulsem do zbadania i udoskonalenia ukraińskiej terminologii prawniczej. Od początku wydarzeń 1848 r. prawnicy ukraińscy stają się

---

¹⁴ Od roku 1889 i do 1894 r. czasopismo ukazywało się w druku jako wydanie prywatne. Od roku 1894 do 1900 **“Czasopyś Prawnicza”** ukazywała się jako organ Naukowego Towarzystwa im. Szewczenki.

¹⁵ Ukazały się 2 tomy **“Prawniczej Biblioteki”** (1901-1909).

¹⁶ **“Prawniczyj Wisnyk”** ukazywał się w latach 1910-1912.

przewodniczącymi ruchów politycznych, założycielami pierwszych ukraińskich gazet, stowarzyszeń i partii. Koniec XIX stulecia w Galicji dla ludności ukraińskiej jest znamieny tym, że społeczność ukraińska zakłada ukraińskie partie polityczne, towarzystwa gospodarcze, banki, organizacje społeczne celem których było zwiększenie wpływu tych organizacji na życie polityczne w kraju a zarazem podkreślenie obecności zorganizowanego życia narodu ukraińskiego oraz jego pragnień do państwowości. I właśnie tutaj prawnicy ukraińscy występowali przewodnikami nacji. W 1883 r. powstało ukraińskie towarzystwo “Narodna Torhiwla”. Nieco później powstaje “Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń “Dnister” (1893 r.), założycielami którego byli adwokaci J.Kułaczkowski, S.Fedak, D.Sawczak, W.Ochrymowycz. W Przemysłu adwokat T.Kormosz założył w 1891 r. spółkę kredytową “Wira”. Z aktywnym udziałem adwokata K.Łewyckiego we Lwowie powstaje w 1898 r. “Krajowy Związek Kredytowy”, a niedługo - “Centrobank” oraz w 1903 r. “Krajowy Związek Rewizyjny”, a niedługo - “Związek Rewizyjny Kooperatyw Ukraińskich”. W 1909 r. adwokaci K.Łewycki, S.Fedak, T.Kormosz, J.Olesnycki, T.Dembicki inicjują założenie pierwszego ukraińskiego banku “Zemelny bank hipoteczny”. Pierwszą największą ukraińską organizacją społeczną w XIX wieku było towarzystwo “Proswita”. Właśnie w wydawnictwie tego towarzystwa ukazały się pierwsze badania prawnicze, komentarze i wyjaśnienia istniejącego ustawodawstwa w sprawie założenia towarzystw gospodarczych, praw obywatelskich ludności i inne. Jednym z pierwszych autorów podobnych publikacji był adwokat K.Łewycki. Badania prawnicze ukazywały się w ówczesnym języku ukraińskim, co udostępniało ludności ukraińskiej poznawanie ustawodawstwa w języku ojczystym, a dla prawników służyło to impulsem do udoskonalenia terminologii prawniczej. Adwokat K.Łewycki był przewodniczącym pierwszej ukraińskiej organizacji politycznej “Narodna Rada”. W październiku 1890 r. założono “Ukraińsko-ruską partię radykalną”, a już w 1899 r. - partię Socjaldemokratyczną oraz partię Nacjonaldemokratyczną.¹⁸ Wśród założycieli tych partii byli następujący prawnicy: J.Baczyński, W.Budzynowski, M.Hankewycz, J.Olesnycki, W.Ochrymowycz, K.Tryłowski, S.Danyłowycz, K.Łewycki i inni. Adwokat J.Baczyński według opinii już współczesnych badaczy jest twórcą ukraińskiej

---

¹⁷ Вестник законов и распоряжений краевых для королевства Галиции и Володимерии съ великимъ княжествомъ Краковскимъ.

¹⁸ Bardziej szczegółowo patrz: Химка Д-П. Зародження польської соціал-демократії та українського радикалізму в Галичині (1860-1890).-К.: Основні цінності, 2002.-328с.

socjaldemokracji.¹⁹ Pierwsze ukraińskie czasopismo polityczne “Buducznist” zaczęło ukazywać się w 1899 r. pod redakcją adwokatów W.Ochrymowycza, J.Lewyckiego, oraz I.Trusza. Przewodniczącym Nacjonalno-Demokratycznej partii do 1919 r. w Galicji i na Bukowinie był adwokat K.Łewycki. W 1919 r. partia zmienia nazwę na Ukraińską Partię Robotniczą, przewodniczy którą adwokat A.Horbaczewski. Od 1925 r. owa partia działa już pod nazwą Ukraińskie Zrzeszenie Nacjonalno-Demokratyczne, przewodniczy którą też adwokat D.Łewycki. W tych czasach partie te liczyły najwięcej zwolenników i były najbardziej wpływowe. Potwierdzeniem tego są wyniki wyborów do Sejmu Halicyjskiego i Parlamentu Austriackiego. W 1907 r. do Parlamentu Austriackiego od Galicji Wschodniej było wybrano 27 ukraińskich posłów, wśród nich 17 byli przedstawicielami Nacjonalno-Demokratycznej partii. W 1911 r. z 26 posłów - 18 byli przedstawicielami tej samej partii. W 1908 r. z 12 ukraińskich posłów na Sejm Halicyjski we Lwowie 8 byli posłami od Nacjonalno-Demokratycznej partii, a w 1913 r. wśród 31 posłów partię przedstawiało 23 posłów. T. Okuneswski oraz M.Korol byli pierwszymi adwokatami, których wybrano posłami na Sejm Halicyjski na wyborach w 1889 r. W 1895 r. posłem na Sejm wybrano adwokata J.Olesnyckiego. Pierwszym adwokatem, którego wybrano posłem do Parlamentu Austriackiego na wyborach w 1901 r. był A.Koss. W Sejmie Halicyjskim posłowie Ukraińcy założyli “Ukraiński Klub Sejmowy”, którym do 1908 r. przewodniczył adwokat J.Olesnycki, a wkrótce - K.Łewycki. W okresie wyborów na Sejm w 1908 r. z 12 członków klubu sejmowego 3 byli adwokatami: K.Łewycki, J.Petruszewycz i I.Makuch. W 1913 r. na wyborach do Sejmu Halicyjskiego z 31 ukraińskich posłów - 14 było adwokatami oraz 1 kandydatem do adwokatury. Podczas pierwszych ogólnych wyborów do Parlamentu Austriackiego w 1907 r. zostali wybrani adwokaci od Nacjonalno-Demokratycznej partii: J.Olesnycki, K.Łewycki, T.Okunewski, J.Petruszewycz, W.Ochrymowycz, J.Łewycki, D.Stachura, M.Łahodynski, K.Trylowski oraz L.Baczynski. Podczas kolejnych wyborów parlamentarnych w 1911 r. do Parlamentu Austriackiego zostali wybrani: S.Hońubowycz, J.Łewycki, J.Petruszewycz, L.Cehelski, L.Baczynski, M.Łahodynski, K.Trylowski, D.Markow, W.Zahajkewycz oraz W.Baczynski. Adwokat K.Łewycki od 1910 r. do 1916 r. przewodniczył klubem ukraińskich posłów “Ukraińska Reprezentacja Parlamencka” w Parlamencie Austriackim. Pierwsza wojna światowa wprowadziła zmiany do dalszego rozwoju

---

¹⁹ Бегай І. Юліан Бачинський: з життяпису, політичної та наукової діяльності.- Львів: Світ.- 1998.- 52с.

historycznego Europy oraz zwłaszcza ukraińskiego życia społecznego w Galicji Wschodniej. Wojna i okupacja Galicji przez wojska carskiej Rosji wymagała stworzenia organizacji, która koordynowałaby działalność ukraińskich partii politycznych i organizacji. 1 sierpnia 1914 r. we Lwowie powstała taka organizacja - Główna Ukraińska Rada (GUR), do której weszło po 4 przedstawicieli od trzech ukraińskich partii. Wśród 12 członków GUR 8 było adwokatami. Przewodniczącym GUR był K.Łewycki. Oprócz niego członkami GUR byli adwokaci: S.Baran, L.Cehelski, K.Tryłowski, M.Hankewycz, M.Łahodyński, W.Starosolski, W.Temnycki. W tym okresie zaczyna się organizacja wojska ukraińskiego. Przy GUR powołano Bojową Uprawę, która zajmowała się formowaniem Ukraińskich Strzelców Siczowych. Z 9 członków tej Uprawy 5 byli adwokatami - K.Tryłowski, T.Kormosz, W.Starosolski, L.Cehelski, W.Temnycki. W 1916 r. te funkcje koordynacyjne były przekazane do "Ukraińskiego Klubu Parlamenckiego", przewodniczył którym adwokat J.Petruszewycz. Właśnie z inicjatywy tego klubu powołano Ukraińską Nacjonalną Radę, która 19 października 1918 r. przyjęła uchwałę o utworzeniu na ukraińskich terytoriach etnicznych imperium Austro-Węgier Zachodnio-Ukraińskiej Republiki Ludowej. Wśród 14 członków pierwszego rządu ZURL 7 było prawnikami: K.Łewycki - przewodniczący Rady Sekretarzy oraz sekretarz d/s finansów, S.Baran - sekretarz spraw rolnych, S.Hołubowycz - sekretarz spraw sądowych, I.Makuch - sekretarz spraw społecznych, L.Cegelski - sekretarz spraw wewnętrznych, D.Witowski - sekretarz spraw wojskowych, S.Fedak - przewodniczący rządu żywnościowego. Prezydium Państwowego Sekretariatu kierował adwokat M.Zderkowski. ZURL nawiązała stosunki dyplomatyczne z Austrią, Niemcami, USA, Kanadą, Brazylią, Czechosłowacją, Węgrami, Włochami, Watykanem, Jugosławią. Wielką zasługą w tym jest i ukraińskich ambasadorów prawników: J.Łewyckiego, D.Łewyckiego, J.Baczynskiego, J.Olesnyckiego i innych. Prawnicy W.Panejko oraz D.Witowski byli członkami delegacji ZURL na konferencji w Paryżu.

Pod koniec XIX stulecia prawnicy Ukraińcy własnym kosztem zaczęli wydawać tłumaczenia ustaw oraz naukowe badania prawnicze w języku ukraińskim, niemieckim i polskim. Także badania prawnicze ukazują się w wydawnictwach oraz kosztem towarzystwa "Proswita", Instytutu Stawropigii i innych, a także w wydawnictwach państwowych. Należy podkreślić demokratyczne nastawienie imperium Austro-Węgier do równocennego rozwoju wszystkich języków ludności imperium, dlatego właśnie niektóre wydania prawnicze ukazywały się kosztem państwa. Można wywnioskować, że pod koniec XIX wieku - na początku XX wieku ukraińscy

adwokaci byli wśród przywódców ukraińskiej nacji, a zarazem w tym okresie bierze swój początek kształtowanie osobnej korporacji ukraińskich adwokatów.

Powróćmy jednak do historii ukraińskiej adwokatury. W 1849 r. na liście rządowej adwokatów we Lwowie wpisany jest 41 adwokat, z których tylko dwóch było Ukraińcami - Baczynski i Raczynski, jednak ci adwokaci nie brali udziału w życiu społeczności ukraińskiej. W najbliższym czasie odbywa się masowe otwarcie kancelarii adwokackich przez adwokatów Ukraińców. Rok 1890 staje się przełomowym w становieniu ukraińskiej adwokatury, kiedy prawie jednocześnie otwierają kancelarie adwokackie: Kost' Łewycki, Stepan Fedak - we Lwowie, Teofil Okunewski w Horodenci, Andrij Czajkowski w Bereżanach, Ł.Rożankowski w Złoczowie. Następnego 1891 r. otwiera się jeszcze więcej kancelarii adwokackich przez adwokatów Ukraińców: Jewhen Olesnycki w Stryju, Ł.Ozarkewycz w Horodku, Iwan Łoszniw w Tarnopolu, Teofil Kormosz w Przemyślu, Ł.Humecki w Złoczowie, Iwan Dołycki w Brodach, Kornyl Czajkowski w Samborze, Wasyl Didoszak w Kałuszu, Seweryn Danyłowycz, Lew Pawencki, Wołodymyr Dudykewycz, Antin Horbaczewski, Andrij Kos, Mychajło Dorundiak, Jewhen Petruszewycz, Stanisław Czykaluk, Andronik Mohylnycki, Kyryło Czerlukewycz, Mykoła Szuchewycz, Mykoła Łahodynski, Kyryło Tryłowski, Wołodymyr Szafranski. W 1896 r. Oleksandr Kułaczkowski otworzył kancelarię w Wiedniu.

Adwokat Lew Hankewycz ten okres w rozwoju ukraińskiej adwokatury charakteryzuje w sposób następujący: “to już jest nowa generacja ukraińskiej palestry. To nie są już “obrońcy szlachty, mieszczaństwa i przemysłowców”, lecz obrońcy całej nacji. Wszyscy oni już są świadomi swej nacji, ludzie europejskiej kultury, bezpośredni i konsekwentni w swym zachowaniu. Zaczynają oni i przeprowadzają całkowitą reorganizację narodowego, politycznego, gospodarczego i kulturalnego życia swego narodu. Wskutek początku ich działalności powstają przeważnie nowe, naprawdę demokratyczne partie polityczne jak oto - nacjonalno-demokratyczna, radykalna i socjaldemokratyczna. Zbierają one zebrania i wiece i wchodzi w bezpośredni kontakt z masami ludzi i nadają nowy kształt i nową treść życiu politycznemu. Za nimi powstają instytucje finansowe i gospodarcze, które stają się podstawą odrodzenia narodu. Oni biorą udział w życiu oświatowym, kulturowym i politycznym, sprzyczyniają się do założenia we wszystkich zakątkach naszej ziemi czyteln i każdej prawie niedzieli i na święta jeżdżą tam z referatami i odczytami, jednym słowem stają się już obrońcami nie tylko prawa jednostek, lecz

praw całej nacji”.²⁰ W tym okresie adwokaci Ukraińcy najbardziej aktywnie wykazali się na procesach politycznych oraz procesach związanych z pogwałceniem praw wyborczych oraz ogólnie rzecz biorąc praw politycznych ludności ukraińskiej.²¹ W 1914 r. w Galicji i na Bukowinie ilość adwokatów obliczano na około 1500 (w 1912 r. - 1390 adwokatów). Wśród nich Ukraińców było tylko 74.²² Na liście rządowej adwokatów w latach 1919-20 było 73 ukraińskich adwokatów, we Lwowie - 15, poza granicami Lwowa - 58. W 1920 r. liczba ukraińskich adwokatów rośnie do 90. Wtedy odbywa się pierwsza próba powołania organizacji ukraińskich adwokatów. Adwokat W.Ochrymowycz na zebraniu walnym “Towarzystwa Ukraińsko-Ruskich Prawników” 2 kwietnia 1911 r. zaproponował utworzyć w towarzystwie komisję adwokatury. Jednak w tym okresie propozycja ta nie otrzymała wsparcia od innych prawników. Po tym jak wojska ukraińskie zostawili Lwów w 1918 r. oraz napadom na wszystko ukraińskie ze strony ówczesnego reżimu Polski, wszystkie funkcje obrony i pomocy ludności ukraińskiej przebrała na siebie organizacja “Ukraiński Horożański Komitet we Lwowie”. Wkrótce powstała osobna instytucja z adwokatem Maksem Łewyckim na czele, która przebrała na siebie funkcje obrony aresztowanych i internowanych Ukraińców przed sądami Polski - “Kolegium Ukraińskich Obrońców”. Takie różnorodne ukraińskie życie społeczne w Galicji Wschodniej a zarazem i sytuacja polityczna umożliwiły powstanie zawodowej organizacji ukraińskich adwokatów w Galicji Wschodniej - “Związek Adwokatów Ukraińskich we Lwowie”.

Drugi okres (lata 1923 - 1940) w działalności ZAU można nazwać okresem początku i końca. Początkiem dlatego, że w 1923 roku odbywa się organizacyjne załatwienie działalności oraz powstanie zawodowej organizacji “Związku Adwokatów Ukraińskich we Lwowie”. Jednak równocześnie okres ten nazywamy także i końcem działalności ZAU, o ile w 1940 r. już nowy reżim polityczny - USRR uchwalił decyzję o likwidacji wszystkich ukraińskich organizacji społecznych działających w Galicji Wschodniej, w tym również i ZAU. Założycielami ZAU wystąpili adwokaci: Stepan Fedak, Maks Łewycki, Wołodymyr Ochrymowycz, Mychajło

---

²⁰ Ганкевич Л.Десятиліття Союзу Українських Адвокатів // Ювілейний альманах Союзу Українських Адвокатів у Львові-Львів:СВА,1934.-С.41-42.

²¹ Організація адвокатури в західноукраїнських землях // Історія адвокатури України / Т.В. Варфоломеева, О.Д.Святоцький, В.С.Кульчицький та інш.; За ред. Т.В. Варфоломеевої, О.Д.Святоцького.-К.: Либідь, 1992.- С.84-86.

²² Державний архів Львівської області (далі-ДАЛЮ).- Фонд №1, Опис №51, Справа №1415, Арк.15.

Wołoszyn, Jewhen Dawydiak, Marjan Głuszkiewicz, Izydor Hołubowycz, Jarosław Olesnycki, Łew Hankewycz, Alfred Howykowycz, Stepan Szuchewycz, Myrośław Jankewycz, Julian Łeszczij, Iwan Hołubowski, Iwan Bandel, Jewhen Hwozdecki, Iwan Wołoszyn, Iwan Kmicykewycz, Mykoła Szuchewycz. Statut ZAU był zarejestrowany przez Lwowskie województwo 5 maja 1923 r. Na zebraniu założycielskim ZAU 20 maja 1923 roku udział wzięło 50 adwokatów oraz 15 kandydatów adwokatury. Pierwszym Przewodniczącym ZAU na tym zebraniu został obrany S.Fedak, zastępcą - M.Łewycki. Członkami zarządu zostali W.Zahajkewycz, A.Harasymow, L.Baczynski, F.Ewyn, L.Hankewycz, M.Głuszkiewicz, M.Wołoszyn, J.Dawydiak, S.Szuchewycz, O.Nadruga. A.Małecki został wybrany delegatem od kandydatów adwokatury. Drugie zebranie walne ZAU odbyło się 28 września 1924 r. w którym uczestniczyło 26 członków ZAU. Na zebraniu było wybrano nowy skład kierownictwa: Przewodniczący - S.Fedak, pierwszy zastępca - M.Wołoszyn, drugi zastępca - L.Hankewycz, członkowie zarządu - W.Baczynski, L.Baczynski, M.Głuszkiewicz, J.Dawydiak, F.Ewyn, O.Maritzak, O.Nadruga, J.Olesnycki, S.Szuchewycz. O.Łewycki został wybrany delegatem od kandydatów adwokatury. Trzecie zebranie walne ZAU odbyło się 31 stycznia 1925 r. Na tym zebraniu też wybrano skład kierownictwa i powołano "Fundusz pogrzebowy" dla adwokatów. Czwarte zebranie walne ZAU odbyło się 13 lutego 1926 r., w którym uczestniczyło 45 członków ZAU. Ze sprawozdania O.Maritzaka ukazuje się, że w Galicji Wschodniej nalicza się 230 ukraińskich adwokatów, wśród nich członkami ZAU jest 109 adwokatów. Rozwija się również i organizacyjna struktura ZAU: powołano odrębną kancelarię Zarządu i wprowadzono stanowisko zarządzającego, którym został adwokat N.Przepiórski. Na zebraniu wybrano nowy skład kierownictwa: Przewodniczący - L.Hankewycz, pierwszy zastępca - M.Wołoszyn, drugi zastępca - L.Baczynski oraz członkowie zarządu A.Howykowycz, E.Szczurowski, O.Nadruga, J.Dawydiak, S.Szuchewycz, B.Sawczak F.Ewyn, I.Bandel, O.Maritzak. Do komisji nadzorczej wybrano M.Łewyckiego, I.Kmicykewycza, W.Ochrymowycza. Piąte zebranie walne ZAU odbyło się 6 lutego 1927 r., gdzie omawiano kwestie wydania czasopisma prawniczego. W 1927 r. w Galicji było 237 ukraińskich adwokatów, wśród nich członkami ZAU było 139 adwokatów.²³ Szóste zebranie walne ZAU odbyło się 24 kwietnia 1928 r. i poświęcone było 5 rocznicy założenia ZAU. W zebraniu uczestniczyło 63 członków ZAU. W tym czasie w Galicji jest 237 adwokatów Ukraińców, wśród nich członkami ZAU jest 142 adwokatów. Siódme zebranie walne odbyło się

---

²³ Життя і Право.-Львів, 1928.-Ч.1.-С.62.

23 marca 1929 r. z udziałem 42 członków ZAU. Przewodniczącym ZAU wybrano K.Łewyckiego, pierwszym zastępcą - M.Wołoszyna. Skład rządu był następujący: A.Howykowycz, L.Hankewycz, M.Głuszkiewicz, J.Dawydiak, R.Perfecki, W.Konstantynowycz, W.Starosolski, O.Nadruga, M.Terlecki, J.Szczurowski. Do komisji nadzorczej wybrano W.Ochrymowycza, I.Kmicykewycza, B.Sawczaka. Ósme zebranie walne odbyło się 2 marca 1930 r. z udziałem 34 członków ZAU. Przewodniczącym wybrano K.Łewyckiego, pierwszym zastępcą - M.Wołoszyna. Zarząd wybrano w składzie następującym: A.Howykowycz, L.Hankewycz, M.Głuszkiewicz, F.Ewyn, J.Dawydiak, W.Konstantynowycz, W.Starosolski, O.Nadruga, M.Terlecki, E.Szczurowski. Do komisji nadzorczej wybrano W.Hurkewycza, I.Kmicykewycza, B.Sawczaka. Dziewiąte zebranie walne odbyło się 1 lutego 1931 r. Przewodniczącym wybrano K.Łewyckiego, pierwszym zastępcą - M.Wołoszyna. Zarząd wybrano w składzie następującym: A.Howykowycz, L.Hankewycz, M.Głuszkiewicz, J.Dawydiak, W.Konstantynowycz, W.Starosolski, O.Nadruga, M.Terlecki, E.Szczurowski, O.Maritzak. Dziesiąte zebranie walne odbyło się 12 marca 1932 r. z udziałem 34 członków ZAU. L.Hankewycz zawiadomił, że nowymi członkami ZAU zostało 18 adwokatów i 7 kandydatów adwokatury. Przewodniczącym wybrano K.Łewyckiego, pierwszym zastępcą - M.Wołoszyna. Zarząd wybrano w składzie następującym: A.Howykowycz, L.Hankewycz, M.Głuszkiewicz, J.Dawydiak, W.Starosolski, O.Nadruga, E.Szczurowski, O.Nazaruk, K.Pankiowski. Do komisji nadzorczej wybrano W.Kiżyka, I.Kmicykewycza, B.Sawczaka. Jedenaste zebranie walne odbyło się 18 lutego 1933 r. z udziałem 52 członków ZAU. W 1933 r. do ZAU należało 80 członków.²⁴ Przewodniczącym wybrano K.Łewyckiego, pierwszym zastępcą - M.Wołoszyna. Zarząd wybrano w składzie następującym: A.Howykowycz, L.Hankewycz, M.Głuszkiewicz, J.Dawydiak, O.Nadruga, E.Szczurowski. Do komisji nadzorczej wybrano W.Kiżyka, I.Kmicykewycza, B.Sawczaka. W okresie lat 1933 - 1940 zebrania walne ZAU odbywały się systematycznie. Działalność ZAU przeprowadzana była na podstawie Statutu i rozpowszechniała się na całe terytorium ówczesnej Galicji z centrum we Lwowie, a także zostały powołane oddziały na prowincji. W 1928 r. podobnych oddziałów było 13: Przemyśl (11 członków), Sambor (7), Drohobycz (6), Stryj (4), Sanok (4), Tarnopol (11), Czortków (8), Bereżany (5), Złoczów (11), Kołomyja (16), Stanisławów (19), Lwów-miasto (24), Lwów-powiat (16), Wołyń, Podlasze, Polesie, ziemia Chełmska (2). Statut ZAU za podstawowe zadania

---

²⁴ ДАЛО: Фонд №359, Опис №352, Справа №352.-С.36

organizacji uważa: obrona praw, interesów oraz godności tytułu adwokata, wsparcie przyjaznych stosunków wzajemnych pomiędzy ukraińskimi adwokatami a kandydatami adwokatury, udzielenie pomocy wzajemnej, zabieganie o zwiększenie ilości ukraińskich adwokatów, udzielenie pomocy materialnej niepełnosprawnym ukraińskim adwokatom i kandydatom adwokatury, a także pomocy wdowom i sierotom, które zostają po śmierci ukraińskich adwokatów i kandydatów adwokatury, uczestnictwo w działalności ustawodawczej państwa. Oprócz zadań dotyczących rozwoju korporacji, ZAU stawiał również zadania, które dotyczyły ogólnoukraińskich problemów tego czasu - rozwój ukraińskiej terminologii prawniczej, historii prawa ukraińskiego, walka o prawo stosowania języka ukraińskiego w organach państwowych, sądowych i innych organach Polski. Kwestie te były bardzo aktualne i zasadnicze jak dla adwokatów, tak również dla ludności ukraińskiej w Polsce w ogóle, ponieważ po 1920 r. polityka językowa Polski skierowana była na totalne wprowadzenie wyłącznie języka polskiego jako państwowego. Ukraińscy adwokaci byli obrońcami w wielu politycznych procesach sądowych.²⁵

Koniec XIX w.- początek XX w. jest znaczącym w становieniu i rozwoju ukraińskiej terminologii prawniczej. W 1867 r. Jakiw Hołowacki wydaje we Lwowie badania pamiątek dyplomatycznego języka sądowo-urzędowego Księstwa Halicza i Wołynia. K.Łewycki w 1918 r. wydał Niemiecko-ruski słownik wyrazów prawniczych i administracyjnych oraz w 1920 r. Niemiecko-ukraiński słownik prawniczy. W 1927 r. E.Toronski w Użgorodzie wydał Madiarsko-ruski prawniczy słownik terminologiczny.²⁶

Podobne tradycje badania i rozwoju ukraińskiej terminologii prawniczej były również w działalności ZAU. W tym celu 8 maja 1936 r. ZAU wspólnie z Naukowym Towarzystwem Im. Szewczenki we Lwowie oraz Towarzystwem Prawników Ukraińskich powołał "Komisję Terminologiczną w sprawie utrwalenia ukraińskich terminów w najnowszym polskim ustawodawstwie". Materiały działalności owej Komisji były publikowane na łamach czasopisma "Życie i Prawo". Według rezultatów posiedzeń Komisji publikowane były propozycje do

---

²⁵ 12 українців перед Львівським судом: Процес Паславського і товаришів.— Львів, 1926.— 155 с.

²⁶ Головацкій Я. О. Памятники дипломатического судебно-дѣлового языка русского въ древнемъ Галицко-Володимирскомъ княжествѣ и въ смежныхъ русскихъ областяхъ, въ XIV и XV столѣтіяхъ, издалъ Яковъ Головацкій.— Львовъ: Въ типографіи Ставропигійского Института, подъ зарядомъ Ставана Гучковскаго, 1867.— 68 с., Левицький К. Німецько-руський словар висловів правничих і адміністраційних.— Львів: Накл. НТШ, 1918.— 528 с., Левицький К. Німецько-український правничий словар / Зладив К. Левицький.— 2-е вид. попр. і доп.— Відень: Накл. Видавничої Спілки у Відні, 1920.— 494 с., Торонський Е. Мадярсько-руський правничий терминологічний словарь.— Ужгород: Вид. Т-ва „Просвіта“, 1925/1927.— 188с.— (Літ. вид.; Ч. 18).

ukraińskiej terminologii prawniczej w prawie i procesie cywilnym oraz w prawie i procesie karnym. K.Łewycki poświęcił swój dyskusyjny artykuł kwestii konieczności rozwoju i udoskonalenia ukraińskiej terminologii prawniczej. W 1938 r. ZAU przystąpił do przygotowania i wydania ukraińsko-polskiego słownika prawniczego, jednak wojna stała na przeszkodzie realizacji tego projektu.

Z naszego punktu widzenia największym osiągnięciem działalności ZAU było zorganizowanie i wydanie pierwszego w historii Ukrainy zawodowego czasopisma adwokatów „**Життя і Право**”.²⁷ Pierwszym projektem wydawniczym ZAU było wydanie w czerwcu 1927 r. pod redakcją L.Hankewycza „Biuletynu Związku Adwokatów Ukraińskich”²⁸. W pierwszym numerze Biuletynu podana jest informacja o założeniu ZAU, przytacza się lista członków ZAU a także informacja o utworzeniu Funduszu Pośmiertnego ZAU. Na 14.06.1927 r. fundusz ten nalicza 8 członków, a jego suma wynosi 340.56 USD. Po raz pierwszy w tym numerze Biuletynu, w sposób publiczny w organie drukowanym widzimy zwrócenie się z apelem o przekazanie środków na założenie czasopisma prawniczego. Inicjatywa ta została poparta i na 1927 r. do funduszu założenia czasopisma środki przekazało 40 osób po 5 USD. Inicjatywą ZAU było także to, żeby wszystkie ciekawe sprawy karne o charakterze politycznym były przysyłane do ZAU razem z aktem oskarżenia i wyrokiem w celu utworzenia archiwum ZAU przy bibliotece NTS. W tym okresie odbywa się intensywna wymiana informacyjna między prawnikami USRR a Galicji. Dlatego bardzo interesującą jest informacja w Biuletynie ZAU o współpracy między biblioteką ZAU i redakcją pisma „Czerwone Parwo” (Charków) oraz otrzymaniu przez bibliotekę ZAU numerów czasopisma „Czerwone Prawo”. Redakcja Biuletynu zwraca się do prawników Galicji o wzięciu udziału w redakcji czasopisma „Czerwone Prawo” i nadesłaniu swoich artykułów w celu publikowania. Drugi numer Biuletynu ukazał się w październiku 1927 r. W nim przytoczono tylko listę członków ZAU. Chociaż ukazało się tylko 2 numery Biuletynu, jednak było to początkiem założenia ukraińskiego czasopisma prawniczego.

“Життя і Право” - pod takim tytułem w 1928 r. zaczęło ukazywać się w druku zawodowe czasopismo prawnicze ukraińskich adwokatów. Decyzję o wydaniu czasopisma podjęto na

---

²⁷ Про “Життя і Право” та іншу видавничу діяльність СУА див: Андрусак Т. Часопис “Життя і Право” (1928-1939р.р) і його роль у становленні та розвитку української правничої преси // Українська періодика.- Львів,1995.-С.70-74; Журнал “Життя і Право”. 1928-1939: Систематичний покажчик змісту / Л.Льницька (ред), М.Петрів (уклад. і автор передм.).-Львів: НТШ,1995.-40с.; Петрів М.Союз Українських Адвокатів у Львові. Ч.1. Покажчик видань.-К.: УВС,1998.-55с.

posiedzeniu zarządu ZAU 7 kwietnia 1928 r. Pierwszy numer ujrzał światło dzienne już 1 lipca 1928 r. Czasopismo zaczęło ukazywać się jako organ ZAU, jednak już 16 marca 1929 r. na wspólnym posiedzeniu przedstawicieli ZAU i Towarzystwa Ukraińskich Prawników (TUP) podjęto decyzję o wydawaniu czasopisma pod egidą dwóch organizacji prawniczych. Otóż, od maja 1929 r. zaczynając czasopismo zaczęło ukazywać się jako organ wspólny “Związku Adwokatów Ukraińskich we Lwowie” oraz “Towarzystwa Ukraińskich Prawników”. Czasopismo ukazywało się od lipca 1928 r. do czerwca 1939 r.²⁹ Do pierwszego kolegium redakcyjnego czasopisma należeli Kost' Łewycki, Wołodymyr Starosolski, Marian Głuszkiewicz, Oleksandr Nadraga, Roman Dombczewski. Redaktorem odpowiedzialnym był K.Łewycki. Oprócz tego w różne okresy do składu kolegium redakcyjnego również należeli: J.Dawydiak, M.Karatnycki, J.Łewycki, R.Perfecki, A.Rak. Redakcja czasopisma stale prowadziła działania skierowane na przyciągnięcie środków pieniężnych na wydanie czasopisma oraz agitację wśród pracowników w sprawie prenumeraty czasopisma. Tym, oczywiście wyjaśnia się, że czasopismo ukazywało się z hasłem “Każdy prawnik Ukrainiec powinien niewątpliwie prenumerować ten nasz jedyny organ prawniczy”. W pierwszym numerze czasopisma K.Łewycki przedstawił program i zadania pisma. Zaczynając wydawać czasopismo prawnicze wydawnictwo zdawało sobie sprawę, że ukraińscy prawnicy odczuwają zapotrzebowanie w takim wydaniu “ i należy się, żebyśmy my Ukraińcy na tych ziemiach i we współczesnych okolicznościach mieliśmy swój organ prawniczy jako zamię kultury i obrony nacji”.³⁰ Programem wydawnictwa było “dać możliwość ukraińskim prawnikom wszystkich stanów wypracowywać swoje siły naukowe” oraz stworzyć trybunę dla wolnej wymiany opinii i poglądów między prawnikami stosując te osiągnięcia dla “nowego życia naszego narodu ukraińskiego”. Dla realizacji takiego programu czasopismo miało obejmować dziedziny prawa jak z teorii, tak zarazem i praktyki stosowania prawa: cywilne, karne, polityczne, administracyjne, międzynarodowe, porównawcze a także ekonomię, samorząd i kooperację, “bo cała wiedza stając na pole prawa powinna stwarzać warunki społecznej i narodowej sprawiedliwości w życiu, do której wszyscy dążymy”. W czasopiśmie powinna być też przedstawiona bibliografia wydań prawniczych. Jak było

---

²⁸ Materiały w sprawie rejestracji Biuletynu przechowują się w DALO: Fundusz №110, Opis №3, Sprawa №656

²⁹ W tym okresie wyszło 43 numery czasopisma. W 1927 r. wyszło dwa numery czasopisma. W 1937 r. 1 i 2 numery czasopisma ukazały się połączone w jeden W 1939 r. wyszło dwa numery czasopisma.

³⁰ К.Левицький. Слово від видавництва // Життя і Право.-Львів,1928.-Ч.1.-С.1.

planowano czasopismo ukazywało się regularnie - raz na trzy miesiące do 1939 r. Z pierwszego numeru czasopismo ukazywało się jako "Biuletyn teorii i praktyki". Autorami artykułów byli nie tylko adwokaci. Artykuły pisane były przez ukraińskich prawników - jak naukowców, tak również i adwokatów praktykujących. Przedstawimy tutaj krótki przegląd tematyczny artykułów. Z teorii i filozofii prawa przedstawiono badania W.Starosolskiego o wartości prawa oraz o pojęciu państwa prawnego. J.Padoch przedstawił artykuł w sprawie procesu rolnego Hetmanszczyzny XVII wieku. W 1938 r. ze środków ZAU badanie to było wydane osobną książką. Artykuły A.Jakowliwa poświęcone są historii sądów kopnych. Badania z historii konkordatów i prawa kanonicznego Polski są tematem artykułów J.Zajcia: "Nieco o konkordatach" oraz "Konsekwentność konkordatów". Drukowane także są anotacje referatów A.Andrijewskiego, O.Hajmanowskiego, które przez nich były wygłoszone na Ukraińskim Zjeździe Prawniczym w Pradze w 1933 r. Interesujący jest artykuł z prawa zwyczajowego A.Jakowliwa, w którym autor przeprowadza analizę ukraińskich przysłów ludowych oraz ich połączenia z ukraińskim prawem zwyczajowym. W sprawach prawa cywilnego Polski drukowane są artykuły S.Dnistrianskiego, M.Barabolaka, J.Hawryszkewycza. T.Danyliwa, K.Łewyckiego i innych, w których autorzy rozpatrują teoretyczne kwestie prawa cywilnego oraz udzielają praktycznych komentarzy z prawa zobowiązującego Polski. Niektóre artykuły poświęcone są problemom prawa rodzinnego Polski. O dobrym początku nawiązania stosunków z Ukrainą Radziecką świadczy publikacja artykułów prawnika z USRR W.Boszko co do prawa rodzinnego Ukrainy Radzieckiej o regulowaniu prawnym faktycznego ślubu na Ukrainie a także przytacza się treść wyroku sądu ludowego w sprawie alimentów. Niestety były to pojedyncze publikacje z Ukrainy Radzieckiej, a po 1930 r. podobne stosunki były przerwane. Artykuł J.Łewyckiego poświęcony jest problemom reformy prawa rodzinnego, przeprowadza się także analiza porównawcza ustawodawstwa Polski a USRR oraz konieczność reformy prawa rodzinnego tych krajów. Wiele artykułów poświęcono problemom reformy prawa i procesu cywilnego oraz jest analizą zobowiązującego ówczesnego prawa Polski a także przeprowadza się analiza projektów zmian do ustawodawstwa. Autorami tych artykułów są M.Allergant, M.Barabolak, S.Biłyk, T.Danyliw, A.Pawencki i inni. Historia i konieczność kodyfikacji prawa cywilnego Polski analizowane są w artykułach S.Dnistrianskiego i J.Łewyckiego. Tendencje rozwoju nauki prawa prywatnego ze względu na opinie naukowe prawników Austrii, Niemiec, Francji, Polski oraz Rosji wyjaśnia S.Dnistrianski w artykule o starych i nowych drogach w

nauce prawa prywatnego. I.Kmicykewycz oraz B.Kapustij w swoich artykułach przeprowadzają analizę regulowania prawnego hipoteki sądowej i udzielają praktycznych komentarzy w sprawie stosowania kodeksu procesu cywilnego Polski. Z prawa i procesu karnego przeprowadzane są badania norm prawa zobowiązującego oraz analiza projektów zmian do kodeksów. Ż. Helb bada problem odpowiedzialności kryminalnej niepełnoletnich. J.Dawydiak krytycznie analizuje projekt zmian do kodeksu postępowania oraz do nowego kodeksu poprawczego. Artykuł W.Starosolskiego poświęcony jest problemom regulowania prawnego aresztu tymczasowego. Autorzy poświęcają też uwagę analizie porównawczej rozwoju radzieckiego prawa karnego. J.Wacyk przeprowadza analizę tendencji rozwoju prawa karnego ZSRR w okresie lat 1917-1930. J.Starosolski przeprowadza charakterystykę ogólną prawa karnego USRR. Przedstawione są artykuły dotyczące prawa finansowego i podatkowego. Ich autorami są H.Wolf, I.Hrycaj, H.Zacerkowny, K.Łewycki, W.Łysyj, O.Nadruga, W.Perehinec, a interesują ich następująca tematyka - kwestie podatku dochodowego, analiza projektów ustawodawstwa podatkowego. K.Łewycki opisuje historię rozwoju i stanowienia idei masowej oszczędności oraz jej znaczenie narodowe w Europie i na Ukrainie a także określa perspektywy jej rozwoju. Inny artykuł autora poświęcony jest analizie polityki kredytowej ukraińskich spółek kredytowych na terytorium Polski w przeszłości oraz ich przyszłość. W.Perehinec przedstawia analizę polskiego ustawodawstwa dewizowego w sprawie prawnego ustalenia definicji - złoto. Prawo rolne wyświetlane jest w artykule M.Barabolaka i rozchodzi się w nim o kwestie prawnego regulowania spółek rolnych. W.Domanycki opisuje nowe zasady ustawodawstwa rolnego. O.Myciuk opisuje kwestie wpływów publiczno-prawnych na pojęcie własności rolnej w Polsce.R.Perfecki przeprowadza analizę projektu zmian do ustawy o uporządkowaniu spółek rolnych. Kilka publikacji dotyczy międzynarodowego prawa publicznego w sprawie nadzwyczajnie aktualnej w tym czasie kwestii - ochrona mniejszości narodowych w prawie międzynarodowym a zwłaszcza status ludności ukraińskiej w Polsce. K.Łewycki w artykule o problemach mniejszości narodowych przeprowadza komentarz punktów Wilsona oraz Wersalskiego traktatu pokojowego od 28.06.1919 r. Rozpatruje on również prawa mniejszości narodowych w różnych krajach: Żydów w Polsce, Grecji i na Litwie, szeklerzy i sasów w Siedmiogrodzie, kucy-wołochów i monasterzy na górze Atos w Grecji a także bada problem statusu prawnego Rusi Podkarpackiej i Galicji Wschodniej. T.Okunewski przedstawia treść artykułu A.Chamberlena o walce o pokój, który ukazał się w pismach angielskich w 1929 r.

R.Perfecki w artykule o mniejszościach narodowych na Ukrainie Radzieckiej oraz o równouprawnieniach języków przeprowadza analizę uchwały WUCWK i RNK USRR "O zapewnieniu równouprawnienia języków i sprzyjaniu rozwojowi ukraińskiej kultury" od 6 lipca 1927 r. Inny artykuł autora poświęcony jest analizie uchwały Wersalskiego traktatu o ochronie szkolnictwa niepolskich narodów w Polsce oraz publikuje apel do Ligi Narodów o żądanie do Polski o konieczności usunięcia z polskiego ustawodawstwa szkolnego punktów, które naruszają prawa mniejszości narodowych, a mianowicie prawa ludności ukraińskiej przeprowadzać naukę w języku ukraińskim. Artykuł O.Ejchelmana poświęcony jest konieczności kodyfikacji prawa międzynarodowego.

W rozdziale czasopisma "Przegląd ustaw" autorzy podają referatywny przegląd nowych projektów zmian do ustawodawstwa Polski. Czasopismo było organem dwóch organizacji - ZAU i TUP. Dlatego z naszego punktu widzenia interesującymi są artykuły poświęcone kwestiom zawodowym oraz organizacji działalności wspomnianych organizacji jak również sądu i notariatu. Osobny rozdział czasopisma poświęcony jest ówczesnym problemom rozwoju adwokatury w Polsce. Podobny materiał jest bardzo cennym dla badaczy historii rozwoju ukraińskiej i polskiej adwokatury. Otóż, w pierwszym numerze za 1931 r. przedstawiono informację o tym, że 13 grudnia 1930 r. wszystkie Adwokackie Izby Galicji ogłosiły dniem walki za wolność przeniesienia adwokatury. Podano informację o wszystkich organizacjach adwokackich działających w Polsce. M.Wołoszyn opublikował kilka dyskusyjnych artykułów o projekcie nowej polskiej ustawy o ustroju adwokatury. M.Głuszkiewicz w swoich artykułach bada kwestie zasad etycznych w działalności adwokatury. A.Howykwycz opisuje działalność staropolskiej ordynacji adwokackiej. I.Hrycaj rozpatruje problem opodatkowania kancelarii adwokackich. K.Łewycki analizuje nowe prawo ustrojowe adwokatury oraz opisuje przebieg pierwszego zjazdu dziekanów Rad Adwokackich, który odbył się 25 czerwca 1933 r. w Warszawie. R.Perfecki publikuje artykuły o ustroju adwokatury oraz przedstawia opis dyskusji, która odbyła się w sejmowej Komisji Prawniczej w sprawie nowego projektu prawa o adwokaturze. Czasopismo podaje informację o powołaniu 11 lipca 1933 r. Związku Adwokatów Żydów we Lwowie oraz są przedstawione cele i przedmiot działalności Związku. W pierwszym numerze za 1936 r. ukazał się tekst referatu polskiego adwokata M.Rudzińskiego, który on wygłosił w Związku Prawników Socjalistów 13.03.1936 r. w Warszawie. Autorzy badają kwestię reformy ustawodawstwa o adwokaturze nie tylko Polski, a również i innych krajów.

Przedstawiono informację o działalności Międzynarodowego Sądu Adwokatów. Artykuł ukraińskiego adwokata B.Pełechowycza z Chicago poświęcony jest oświetleniu statusu adwokata w sądach USA. Regularnie ukazują się artykuły i informacje o działalności ZAU i TUP. Publikowane są przeglądy przeprowadzonych zebrań walnych tych organizacji, kwestie problemowe, które stoją przed nimi. Podawana jest szczegółowa informacja o członkach tych organizacji, sprawozdanie o działalności ośrodków a także kilka artykułów o roli i znaczeniu społecznej i patriotycznej pozycji ukraińskiego adwokata dla stworzenia swojego państwa. Interesującym dla badacza jest rozdział o personaliach ukraińskich prawników, który systematycznie przytaczał dane biograficzne o prawnikach. W rubryce "Bibliografia" w czasopiśmie podawano systematyczne przeglądy literatury prawniczej ukazującej się w Polsce, Niemczech, Czechach i innych krajach europejskich, które drukowane były w języku niemieckim, czeskim, polskim i ukraińskim jak przez ukraińskich, tak również i polskich prawników. Przedstawiono recenzje na publikacje polskich autorów: A.Czerwiński, "Ustrój sądów powszechnych wedle rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6. Lutego 1928 r."; "Zbiór ćwiczeń z prawa karnego. Część I." / Ułożyli apl. adw. I. Kahan i Dr. Lipkin; S.Rozmarin, "O roszczeniach odszkodowawczych z powodu bezprawia urzędnika administracyjnego" i inne. Systematycznie na łamach czasopisma przeprowadzano przegląd literatury prawniczej Polski w dziedzinie prawa cywilnego, handlowego, karnego, administracyjnego i finansowego. Recenzowane są wydania prawnicze jak oto "Nowa Palestra" i "Głos Prawa", a także "Kodeks postępowania cywilnego" oraz "Postępowania Ekzekucyjne". Struktura czasopisma i materiał odpowiadały tym ogólnym tendencjom, które panowały w podobnych pismach prawniczych Polski i innych krajów europejskich. Dlatego możemy powiedzieć, że czasopismo "Życie i Prawo" było pismem o wysokich walorach zawodowych na poziomie europejskim. Jednocześnie z wydaniem czasopisma "Życie i Prawo" ze środków ZAU wydawane też były inne pojedyncze badania prawnicze. W 1934 r. ujrzał światło dzienne Jubileuszowy Almanach ZAU poświęcony 10-jej rocznicy założenia i działalności ZAU. Ukazały się tam artykuły o ówczesnych problemach prawniczych jak właśnie ZAU, tak zarazem i prawa w ogóle. Z teorii i filozofii prawa ukazał się artykuł W.Starosolskiego o problemach stanowienia i rozwoju teorii państwa prawnego w europejskiej literaturze prawniczej. Artykuły L.Hankewycza, K.Łewyckiego, O.Nadragi i innych są poświęcone historii oraz działalności ZAU i TUP. Gruntowny artykuł R.Dombczewskiego o statusie języka ukraińskiego w Austrii, Rosji,

Polsce, Czechosłowacji, Rumunii i na Węgrzech jest aktualny i na dzień dzisiejszy dla badaczy tego problemu, bo autor przeprowadza historyczne porównania i chyba po raz pierwszy przeprowadza szczegółową analizę ówczesnego prawa tych państw co do statusu prawnego języka ukraińskiego a także przytacza przykłady poważnego naruszenia praw języka ukraińskiego przez wyżej wymienione państwa. S.Baran w artykule o klarowności ukraińskiego języka prawniczego opisuje historię rozwoju i konieczność udoskonalenia ukraińskiej terminologii prawniczej. S.Dnistrianski i W.Starosolski w artykule przedstawiają życiorys ukraińskich profesorów prawa oraz podają wiadomości o ich publikacjach i osiągnięciach jak dla nauki prawniczej państw, w których mieszkali, tak zwłaszcza i dla nauki ukraińskiej. W 1938 r. ze środków ZAU opublikowano badania z historii ukraińskiego prawa J.Padocha o procesie rolnym Hetmanszczyzny. W tym samym okresie ZAU adwokaci Ukraińcy nadal stoją na aktywnych pozycjach społecznych drogą uczestnictwa w ukraińskich partiach społecznych i politycznych. Wspólnie z Naukowym Towarzystwem imienia Szewczenki adwokaci Ukraińcy wystąpili jako organizatorzy wydziału prawa Ukraińskiego Uniwersytetu Tajnego we Lwowie, który działał w latach 1921 - 1925, czytając tam wykłady i prowadząc zajęcia praktyczne. Adwokaci są obrońcami narodu ukraińskiego oraz organizacji ukraińskich w procesach politycznych, które były rozpowszechnione w Galicji Wschodniej w latach 20.-30. ubiegłego stulecia.³¹ W tym okresie adwokaci Ukraińcy współpracują z polskimi organizacjami adwokackimi i pismami prawniczymi. Chcielibyśmy odznaczyć, że polska adwokatura w owych czasach miała dobre tradycje wydawania fachowych czasopism adwokackich, wydając następujące czasopisma: "Palestra" - Warszawa, "Wiadomości Prawnicze" - Poznań-Katowice, "Wileński Przegląd Prawniczy" - Wilno, "Głos Adwokatów" - Kraków, "Młoda Palestra", "Nowa Palestra", "Czasopismo Adwokatów Polskich" - Lwów. Oprócz tego we Lwowie w tym okresie ukazywało się wiele innych polskich czasopism prawniczych: "Głos prawa", "Prawnik", "Przegląd sądowy i administracyjny", "Przegląd prawa i administracji".³² Ukraińscy adwokaci współpracowali z polskimi czasopismami publikując w nich artykuły. Adwokat M.Głuszkiewicz był członkiem kolegium redakcyjnego czasopisma "Nowa Palestra" w 1933 r., a adwokat

---

³¹ Гловацький І.Ю. Українські адвокати у політичних судових процесах у Східній Галичині (1921-1939рр.).- Львів: Тріада плюс, 2003.-348с.

³² Jarowiecki J., Góra B. Prasa Lwowska w dwudziestoleciu międzywoennym.Próba bibliografii.-Kraków,1994.-Wydawnictwo Naukowe WSP.

W.Starosolski był członkiem kolegium redakcyjnego tego czasopisma w latach 1935-38. M.Głuszkiewicz w 1933 r. w "Nowej Palestrze" opublikował swój artykuł.³³ Poświęcono mu też wspomnienie pośmiertne w 1936 r.³⁴ W "Głosie prawa", (1927 r., №9), M.Głuszkiewicz opublikował artykuł pod tytułem "Mały rak". W tym że wydaniu L.Hankewycz opublikował artykuł pod tytułem "Kłusownicy dwaj" (1927 r., №12).

Podsumowując działalność ZAU możemy zrobić kilka wniosków:

choć ZAU działał poza granicami USRR, był jednak i jest w ogólnej historii ukraińskiej adwokatury pierwszą społeczną korporacyjną organizacją ukraińskich adwokatów; ZAU był wydawcą pierwszego czasopisma ukraińskich adwokatów "Życie i Prawo"; historia ZAU jest częścią historii ukraińskiej adwokatury, która potrzebuje jeszcze dokładnego przestudiowania a zarazem ZAU jest, widocznie w sensie historycznym, i częścią historii adwokatury Polski, o ile ZAU działał na terenie Polski.

---

³³ M.Głuszkiewicz.U niezrozumiałej zapory // Nowa Palestra.-1933.-№3.-S.7-10

³⁴ Nowa Palestra.-1936.-№6/7.-S.319-320.

Pocztowa opłate opłacono gószalte m. — Почтону оплату заплачено гуртом.

Ч. 1.

ЛЬВІВ, ЛИПЕНЬ 1928.

РІК I

ЖИТТЯ І ПРАВО

ВІСНИК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ.

ПРАВО ЦИВІЛЬНЕ, КАРНЕ, АДМІНІСТРАЦІЙНЕ, ПОЛІТИЧНЕ, МІЖ-
НАРОДНЕ, — СУДІВНИЦТВО, АДМІНІСТРАЦІЯ, САМОВРЯДУВАННЯ,
— ЕКОНОМІЯ, КООПЕРАЦІЯ, СКАРБОВІСТЬ.

ПЕРШИЙ ЧВЕРТЬРІК.

Редагує Колегія: д-р Кость Левицький, д-р Володимир Старосольський, д-р Маріян
Гаушевич, д-р Олександр Надрага і д-р Роман Домбчевський. — Начальний і від-
повідальний редактор: д-р Кость Левицький.

ВИДАЄ ТОВАРИСТВО „СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ АДВОКАТІВ“ У ЛЬВОВІ.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Життя і Право“, Львів, Ринок ч. 43, 1. поверх.
Телефон ч. 5—33.

Передплата: чвертьрічно 3 зол., піврічно 6 зол., цілорічно 12 зол.

Кожний правник Українець повинен безумовно передплачувати цей наш одинокий
орган правничий.

Przez opłatę opłacono gotówką.

№ 1 (48)
Ч. 1 (48)

LWÓW, MARZEC 1939.
ЛЬВІВ, БЕРЕЗЕНЬ 1939.

ROK XII.
РІК XII.

ЖИТТЯ І ПРАВО ŻYTTIA I PRAWO

ВІСНИК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ.

ПРАВО ЦИВІЛЬНЕ, КАРНЕ, АДМІНІСТРАЦІЙНЕ, ПОЛІТИЧНЕ, МІЖ-
НАРОДНЕ, — СУДІВНИЦТВО, АДМІНІСТРАЦІЯ, САМОВРЯДУВАННЯ,
ЕКОНОМІЯ, КООПЕРАЦІЯ, СКАРБОВІСТЬ.

PIERWSZY KWARTAŁ — ПЕРШИЙ ЧВЕРТЬРІК

Т. У. П.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Життя і Право“, Львів, Руська ч. 3, 1. поверх.
Телефон ч. 243—97.

Передплата: чвертьрічно 3 зол., піврічно 6 зол., цілорічно 12 зол.

Кожний правник українць повинен безумовно передплачувати цей наш
одинокий правничий орган.

Strony tytułowe czasopisma w 1928 r. oraz 1939 r.